

Univerzitet u Novom Sadu
Filozofski fakultet
Institut za filozofiju i sociologiju

Zbornik radova

Novi Sad, 1989.

Vladimir Marko

NARATIVNO OBJAŠNENJE U ISTORIJSKIM NAUKAMA

Klasičan model naučnog objašnjenja putem opštih zakona, koji su u svojim radovima dosledno prvi put izneli Popper (Popper, 1935/1973/) i Hempel (Hempel, 1942; 1963), već na samom početku jasno je podelio filozofe nauke koji se bave istorijskim saznanjem. Teškoće u primeni ovog modela na istorijske nauke, a posebno na humanu istoriju, za koju je ovaj model prvobitno i predložen, dovele su do sledećih ishodišta u sporovima oko pitanja naučnog statusa istorijskog objašnjenja.

Oni koji se nisu suprotstavljali naučnoj valjanosti ovakvog modela, našli su izgovor u tvrdnji da zadatak istorije zapravo i nije u tome da pruži objašnjenje istorijskih događaja, već da sačini njihov verodostojan opis. Ovakvo rešenje poistovećivalo je istoriju sa hronikom ili hronologijom događaja.

Oni među učesnicima ovog sporakoji nisu hteli tako lako odustati od funkcije objašnjenja u istoriji, opravdanje za svoja stanovišta su nalazili u tvrdnji da istorija ima osoben status u odnosu na druge nauke. Najčešći oblik zasnivanja ovoga stanovišta izdvajao je humanu istoriju od drugih istorijskih nauka. Po njima, istorijski entiteti su *pre svega* mentalni, ili bolje reći, psihološki entiteti kao što su verovanje, ljudka volja, namere, htenja, itd. Zadatak istoričara jeste da rekonstruiše istorijske događaje tako što će u njima uspeti da raspozna i izdvoji one elemente kao što su okolnosti, mesto i uloga koju je učesnik imao u njima. Objašnjenje samog događaja sastojace se u navođenju razloga kojima se rukovodio učesnik u delovanju, kao i opisa njegove interakcije sa sredinom (Dray, 1957; Gardiner, 1952).

Ovaj predlog je sadržao mnoge dodirne taške sa hermeneutičkom tradicijom. Pored toga, osnova za rekonstrukciju istorijskih događaja se u okviru ovog stanovišta gotovo poistovećivala sa modelom za koji je trebalo da predstavlja alternativu. Nedostatak koji je pratio ovaj predlog bio je u tome što su njegovi zagovornici vrlo često isticali da se jedini način da istoričar rekonstruiše prave razloge učesnika sastoji u tome da ih prepozna kao "tipične" u datim "tipičnim" okolnostima. Prikriveni zakoni bi se pojavljivali kada god se pokušao dati primer "tipičnog", ili racionalnog delovanja koje je primereno datim okolnostima. Mada se model naučnog objašnjenja putem opštih zako-

na vrlo retko može u potpunosti i dosledno sprovesti u istoriji, ili sasvim raspoznati i poistovetiti sa alternativnim modelom koji se poziva na razloge, ta se prepreka obično zaobilazila izgovorom da istorija tom modelu ipak stremlji mada za sada nije u stanju da ga uvek u potpunosti i sasvim zadovoljavajuće razvije.

Spor koji se prvobitno odnosio na humanu istoriju nije ostavio ravnodušim ni filozofe nauke koji se bave drugim istorijskim disciplinama, a koje međusobno, samo na prvi pogled, dele nepremostive razlike.

Upoređujući predmete pojedinih istorijskih disciplina, nesumnjivo je da se humana istorija u mnogo čemu razlikuje i izdvaja specifičnošću svojega predmeta i problemima kojima se bavi od geologije, paleontologije, ili nauka koje se bave nastankom i razvojem svemira ili bioloških vrsta.

Među mnogim razlozima koji naglašavaju njenu osobenost neki među njima se posebno ističu. Kao posledica još uvek prisutne tradicionalne podele na prirodne i društvene nauke, obično smo skloni da prepoznavamo strogu liniju razgraničenja među navedenim istorijskim naukama, svrstavajući takve kao što su geologija, kosmogonija ili biologija u prirodne.

Ove nauke koje su u dodiru sa ljudskom istorijom, kao što je društvena istorija, ekonomska istorija, ili istorija određenih osoba ili naroda, najčešće posmatramo kao nezavisne i nesrodne prethodnima. Ljudska istorija se pre svega bavi sudbinama pojedina ili pojedinih naroda ili epoha, i u svakom slučaju, kao istorijska disciplina, ona poseduje izvesnu samostalnost u odnosu na druge. Ova se granična linija naglašava još i time što se mnoge istorijske discipline upadljivo više oslanjaju na dostignuća ili zakone drugih tzv. prirodnih nauka, kao što su, recimo fizika ili hemija.

I pored ovih naglašanih razlika, predstavnicima svih istorijskih nauka može se pružiti jedno metodološko određenje koje ih objedinjuje i stavlja u isti položaj nezavisno od osobenih razlika njihovih predmeta.

Ako prihvatimo određenje istorijskih nauka, *kao onih nauka koje se bave istorijskim entitetima*, gledano iz perspektive tog određenja koje ih svrstava jednu uz drugu, one doživljavaju i istu sudbinu u sporu oko naučnog objašnjenja. To određenje ovaj spor još više zaoštava i u isto vreme se nadovezuje na ona mesta koja su se u sagledavanju isključivo humane istorije već počela iscrpljivati.

Karakteristično svojstvo prirodnih zakona koji važe za fizičke fenomene kao što su prirodne vrste jeste činjenica da se njihovo važenje rasprostire *bez prostornih i vremenskih ograničenja*. Taj je aspekt najčešće osnova z tvrdnju da su prirodni zakoni univerzalne istine (mada je, sama po sebi, ta tvrdnja povezana sa mnogim smetnjama (npr. Dretske, 1977)). Istorijske nauke vrlo teško mogu da zadovolje tako stroge kriterijume naučnog objašnjenja kakvi se pred njih postavljaju u obliku zahteva, bilo za prirodnim zakonom, bilo za stavovima koji imaju opštost čije važenje nema prostorna i vremenska ograničenja. Izlaz koji bi pružio mogućnost u izgradnji objašnjenja morao bi biti vezan za samu specifičnost istorijskih entiteta koji se po svojim karakteristikama bitno razlikuju od prirodnih vrsta.

Entiteti, kao što su homo sapiens, Francuska revolucija, Napoleon, paleolit, Mars, kojima se bave istorijske nauke, nisu predstavnici prirodnih vrsta, i njihova je osobenost u tome što ih možemo lokalizovati u prostoru i vremenu. Događaji u kojima ovi entiteti uzimaju učešće izuzetni su i zbog toga što se ne mogu podvesti nijednako opštosti, i što, uzeti zasebno, predstavljaju celine koje nisu statične niti imaju trajna suštinska svojstva. Ti entiteti tokom svojega postojanja doživljavaju bitne promene ili transformacije tako da bi zalaganje na objašnjenju njihovih izolovanih isječaka uvek bilo nedovoljno. Svaki pokušaj njihovog izdvajanja iz konteksta okolnosti sa kojima stupaju u interakciju ne bi bio neophodna osnova njihovog objašnjenja. Pored toga, njihova određenja nikada nije moguće u potpunosti izložiti u okvirima esencijalističkog zalaganja za postojanje njihovih suštinskih svojstava upravo zbog nemogućnosti da se takve pojave ponovo dogode u okvirima svojstava kojima smo ih opisali i odredili, jer se njihova osobitost zapravo sastoji u vremenskoj strukturi koja se može posmatrati kao niz vremenskih ili genealogičkih veza. Na primer, ako bi smo u skladu sa esencijalističkim zahtevima dali naziv "Mojsije" "čoveku koji je izraelski narod poveo iz Egipta", u tom slučaju bi smo mogli pretpostaviti da je uvek moguće da se ponovo dogodi slučaj koji odgovara opisu onoga što smo imenovali, i tada bi ovaj naziv odgovarao svemu što odgovara njegovom opisu koji sadrži navođenje na suštinska svojstva.

Sasvim je jasno da će se istoričari od takvog stava ograditi zbog toga što ovakav način imenovanja nije moguć u istorijskim naukama, niti je u prirodi istorijskih nauka da vrše razabiranje trajnih i nepromenljivih, suštinskih svojstava svojih predmeta. Istorijski predmeti nisu podložni takvom načinu imenovanja: Mojsije bi ostao Mojsije čak i da nije uradio to što se tvrdi da jeste. Slično, čak i kad bi smo i bili u stanju da na isti način odredimo suštinska svojstva onoga što nazivamo terminom "australopithecus", i pod pretpostavkom da se u skoroj budućnosti pojavi njegov živ primerak, pre bi smo bili skloni da odbacimo ovakvo određenje nego što bi smo prihvatili da se radi o primerku iste vrste. Osnovna razlika bi se sastojala u tome što se specifičnost istorijskih entiteta ne zasniva na trenutnim svojstvima isječaka nekog niza koji nazivamo "australopithecus" već upravo na samom nizu genealogičkih ili ukupnih istorijskih veza koje su prostorno i vremenski lokalizovane u onoliko tačaka koliko smo u stanju da raspoznamo kao sastavne delove određene celine i opišemo njihov međusoban raspored i mesto koje one u okvirima te celine zauzimaju.

U skladu sa prethodnim određenjem istorijskih entiteta, istorijskim naukama bi odgovarala narativno objašnjenja jer ona pristupaju isječcima prošlosti kao delovima istorijskih procesa ili rodoslova, a ne kao prostorno-vremenski neograničenim klasama (Hull, Danto, Mandelbaum, Sober). Tako bi Francuska revolucija bila predstavljena kroz delove lanca vremenski zavisnih događaja, a ne kao deo klase obuhvaćene opštim terminom "revolucija", u koju mogu da spadaju i Kineska, i Sovjetska, ili bilo koja druga revolucija.

Jedan od osnovnih problema u organizaciji istorijskih narativa može se prepoznati u sažetom obliku u okviru sledećeg pitanja. Ako istorijski entiteti doživljavaju transformacije koje onemogućavaju da ih registrujemo putem suštinskih svojstava, ili kao

primerke koje možemo podvesti pod opšte stavove ili prirodne zakone, na koji onda način tada možemo uopšte da odredimo *središnji subjekt* istorijskog objašnjenja? Istorijski entiteti su lišeni takvih svojstava koja bi bez dodatnih određenja središnjeg subjekta mogla označavati početak i kraj, ili sastavne delove, procesa u kojima učestvuju ili koji imaju značaj za njih.

Način da izbegnemo ovu teškoću možemo pronaći u sledećem određenju. Središnji subjekat istorijskog narativa predstavljaće svaki onaj istorijski entitet koji *rekonstruktivnim postupkom* možemo razabrati i izdvojiti kao sastavni deo *jedinstvenog* i *kontinuiranog* procesa koji je *kohezivan* unutar sebe. Na taj način smo obuhvatili i domen koji zahvata rekonstrukcija i u isto vreme domen istorijskog narativa. Takav istorijski entitet kao što je Napoleonova karijera, predstavljaće središnji subjekt istorijskog narativa koji će obuhvatati sve one veze u njegovom razvoju, počevši od rođenja, preko njegovog života, sredine, odnosa u koje je stupao menjajući sebe ili njih, do njegove uloge, i konačno smrti. Taj domen će predstavljati jedinstveni domen kontinuiranog i kohezivno rekonstruisanog procesa koji određuje takav jedinstveni fenomen kao što je Napoleonova karijera. *Individuacija* ovog istorijskog entiteta neće biti dovoljna ako navedemo trenutna svojstva dobijena kroz preseke niza kakav obrazuje Napoleonovu karijeru, izdvajajući bilo koji trenutak njegovog života, odnosno delovanja. Njegova individuacija će biti moguća tek kroz rekonstrukciju elemenata koja treba da učestvuju u izgradnji ovoga entiteta koja bi omogućila da bude sagledan kao celina, a ne kao skup nezavisnih delova.

Predloženo određenje istorijskih entiteta naglašava rekonstrukciju *odnosa* koji su sadržani u nekoj vremenski i prostorno jedinstveno određenoj kontinuiranoj, i unutar sebe kohezivnoj celini, odnosno procesu koji tu celinu određuje. Narativno objašnjenje se u tom slučaju sastoji, ne od navođenja opisa pojedinačnih osobina, već od uočavanja sklopa veza i interakcija čijim prethodnim određenjem središnjeg subjekta je zahvaćen njihov domen.

Mogao bi se steći utisak da se narativna objašnjenja sastoje samo od deskripcije elemenata nekog procesa predstavljenog jedinstvenim središnjim subjektom. Zbog toga bi trebalo posebno razmotriti kakav je međusoban odnos rekonstrukcije i narativnog objašnjenja.

Rekonstrukcija istorijskog entiteta je uvek određena centralnim subjektom, u istom smislu kao što narativna objašnjenja predstavljaju pravac razvitka istorijskog entiteta. Sasvim različito od prepričavanja događaja ili tačnog i doslednog nizanja opisa po redosledu zbivanja kakav imamo u hronikama, narativna objašnjenja ukazuju na međusobnu zavisnost elemenata onog procesa koji istorijski entitet određuje kao središnji subjekat narativa. Za razliku od pukog prepričavanja ili hronološkog opisa događaja, rekonstrukcija istorijskog entiteta je *teorijski zavisna* (theory-ladden). U istom su smislu teorijski zavisni i istorijski narativi, barem onoliko koliko predstavljaju dosledan proizvod rekonstrukcije.

Ovde bi se moglo reći da zakoni prirode imaju svoju ulogu u istorijskim objašnjenjima, mada ne kao premise u dedukciji u okviru koje izvodimo objašnjenja putem

logičkog zaključivanja, već kao teorijske pretpostavke koje usmeravaju pravac rekonstrukcije. Kao ilustraciju, uzmimo mesto geofizičkih zakona i njihovu ulogu u objašnjenju pojedinih geoloških stratusa, koje nije moguće bez prirodnih zakona i pored toga što su geološki stratusi istorijski entiteti, a ne prirodne vrste.

Rekonstruisani lanac veza koje učestvuju u obrazovanju istorijskog entiteta i povezuju njegove sastavne delove, trebalo bi da bude predstavljen i odgovarajućom strukturom istorijskog narativa. U toku ovog postupka, istorijski narativ, u vidu preliminarnog obrasca, predstavlja teorijsku osnovu za eventualno dalje vođenje i razvijanje toka istorijske rekonstrukcije.

Sklonost ka ovoj vrsti objašnjenja svoje dodatne razloge može često pronaći u vrlo očiglednim mogućnostima da fizičke fenomene objasnimo potpuno i isključivo uzročnim putem, kao i želje da ipak sačuvamo nenarušenu prirodu redosleda podataka na način na koji nam je trenutno, ili uopšte dostupan. Bilo da se radi o rekonstrukciji takvog istorijskog entiteta koji obuhvata Napoleonovu karijeru kao svoj središnji subjekat, ili rekonstrukciji nekog filogenetskog drveta kojom se bavi paleontolog, mi često ne možemo pronaći, niti delimično, sve veze koje bi bile nužne za postojanje nekog niza koji je sadržan u narativu. Čak i kada bi nam se činilo da smo na dobrom tragu i da smo obuhvatili barem sve bitne činjenice, kao i njihov tačan redosled i zavisnost, ni tada naše stanovište ne bismo mogli da *potvrdimo* nikakvim zakonima. U većini slučajeva materijal koji nam stoji na raspolaganju je nepregledan i dvosmislen. Često sasvim nedovoljan za doslednu rekonstrukciju. I pored takvih okolnosti, to ne mora predstavljati ništa pogubno za narative, jer tok rekonstrukcije često sugerise i zahteva upravo pretpostavljanje kamičaka koji u ovom mozaičkom procesu nedostaju, što dopunjuje celinu kojoj je taj tok podređen.

Ovakvo stanovište, bez obzira koliko bilo oslabljeno nedostacima samog postupka rekonstrukcije i praktičnim preprekama koje se pred nju mogu postaviti (kao što je nedostatak empirijskog materijala, ili dvosmislenost u tumačenju nekih članaka u nizu), sugerisano je među zagovornicima "populacionog mišljenja" ("population thinking", (Hull, 1965) a posebno (Mayr, 1959)) kao nova "vrsta teorije" koja se bavi jedinstvenim celinama i čija priroda nije svodiva u tradicioinalne naučne okvire. Po njihovom gledištu, svaki kompromis bi bio pojednostavljivanje ili potpuno ispuštanje nerva kojim je prožeta i objedinjena priroda predmeta koje svrstavamo pod istorijske entitete.

Narativna objašnjenja je moguće posmatrati i zasnivati i iz drugih uglova gledanja. Na primer, Danto (1965), White (1963), Gallie (1964), o ovom problemu zauzimaju sledeće stanovište. Čini se da ne možemo pronaći opšte zakone koji bi nam objasnili čitav lanac događaja kakav predstavlja, recimo, Napoleonova karijera, Prvi svetski rat, i sl. Ako te događaje posmatramo kao nezavisne celine, teško da bi smo bili u stanju da prihvatimo mogućnost pojavljivanja još nekog primerka za koji važi takav zakon koji bi objašnjavao istovetne komplekse činjenica i njihovih međusobnih veza. Istoričari ne mogu praviti eksperimente u kojima bi proveravali svoje hipoteze na način na koji je to dostupno fizičarima ili hemičarima. Tkanje sazdano od okolnosti, ličnosti i njihovih radnji, kao i

svega onoga što bi moglo ući u objašnjenje Napoleonove karijere, ne ponavlja se više puta.

Ali ako pažljivije posmatramo rad istoričara, smatra Danto, možemo uvideti da se postupak njegovog objašnjavanja sastoji od raščlanjavanja celine na njene sastavne delove i utvrđivanje pojedinačnih spona među članovima lanca koji je istoričar uzeo u razmatranje. Ovo razlaganje jeste osnova objašnjenja: objašnjavajući svaki od pojedinih članaka i veza mi izgrađujemo objašnjenje celine. Sam postupak nizanja u lanac ima narativnu strukturu koja zadržava poredak u okvirima određenim središnjim subjektom. Njime se određuje i usmerava izbor članaka u rekonstrukciji među svim ostalim *moogućim* člancima.

Drugim rečima, posao istoričara može se uporediti sa poslom fizičara koji je primoran da se bavi procesom različitih, vremenski i prostorno zavisnih događanja koja sadrže reference na različite lokalizovane slojeve, ograničene međuučicaje u datim okolnostima i njima primerene zakone. Jedina razlika bi bila ta, što su fizičari u stanju da neke takve slučajeve delimično ili posredno provere ponavljanjem ili eksperimentalnim analogijama. Za istoričara se to ne bi moglo reći, pa bi jednim delom ovde trebalo tražiti korene težnje istoričara ka stanovištu po kojem su procesi kojima se oni bave, neproverljive i jedinstvene, genealogičko-istorijske celine.

Slično mišljenje možemo pronaći i u drugim istorijskim disciplinama. Kitcher u svojem članku "Species" (1984), saglasan je sa koncepcijom da vrste možemo posmatrati i izdvajati kao individue iz genealogičke, odnosno istorijske perspektive. Ali, on ne smatra da su vrste dostupne isključivo kao individue, već da mogu biti zasnovane i kao skupovi organizama, tako da odnos između organizama i vrste može biti dostupan kao relacija po srodnosti skup-članstvo (familiar relation of set-membership).

U biologiji, odnosno mikrobiologiji, to je posebno uočljivo u slučaju virusa. U ovom primeru postoje konkretna saznanja o tome da na različitim nivoima postoje strukturalno istovetne organizacije skupova.

Izbor takvog sagledavanja ima i svoje pragmatsko opravdanje u biološkim istraživanjima, a u isto vreme predstavlja dobru osnovu za objašnjenje. Saznanje o strukturalnim svojstvima omogućuje stvaranje novih vrsta za koje važi drugačija strukturalna organizacija. Takođe, moguće je iz različitih skupova, reorganizacijom članstva, stvoriti skupove, tj. celine čija su svojstva međusobno istovetna. Iz te perspektive, saznanja koja nam pruža istorijski pristup, mogu nam biti od pomoći, mada ovaj pristup nije trajan izlaz niti u deskripciji i imenovanju vrsta, niti sadrži opravdanu osnovu za to. Dosledno ga sledeći, to bi značilo, na primer, da nezavisno od filogenetskog razvoja, možemo upoređivati isečke tog razvoja i, ukoliko za njih važi istovetan opis, mi ćemo ih poistovećivati bez obzira na razlike u njihovoj genezi. Takvo objašnjenje neke pojave bilo bi zasnovano na upoređivanju i prepoznavanju segmenata koji mogu biti članovi lanca različitih procesa. U okviru različitih filogenetskih drveća možemo pronaći iste vrste članova, kao i njihovih međusobnih veza. Tako, u geologiji, za iste geološke strukture možemo reći da predstavljaju skupove sa istim članstvom i objasniti ih istim zakonima.

Slično možemo učiniti i u ostalim istorijskim naukama, ili njihovim istorijskim aspektima, npr. u kosmogoniji ili meteorologiji.

Upravo takvo stanovište zastupa Danto (1965: ch.VIII, XI) kada je u pitanju humana istorija. Ako raščlanimo jedan složen istorijski proces, dobićemo niz isečaka koje možemo da objašnjavamo u okvirima koji su nezavisni od celine koja bi taj proces činila jedinstvenim, podvodeći ih pod objašnjenja koja crpimo iz saznanja o srodnim ili strukturalno istovetnim elementima. Na određenim nivoima možemo, upoređivanjem sa odgovarajućim drugim istorijskim saznanjima, naći atomske narative, kao delove širih, molekularnih, objašnjenja čiji celokupan korpus se sastoji od niza takvih isečaka.

Kao ilustraciju za ovo načelo objašnjenja uzimamo činjenicu da mnoštvo atomskih objašnjenja u okviru jednog celovitog narativnog niza može biti derivirano iz zakona pozajmljenih iz drugih nauka (ekonomije, sociologije, psihologije, demografije, itd.), ili barem stavova velike opštosti i više ili manje izvesnog stepena pouzdanosti, kojima te nauke raspolažu. U humanoj istoriji ukazatelje na takve opštosti koji su sadržani u isečcima ili atomskim narativima, možemo pronaći u zajedničkim imenicama kao što su "ekonomska kriza", "revolucija", "klasna borba", "društveno blagostanje", itd.

Iz aspekta ovakvog sagledavanja, čini se da između dve koncepcije postoji nesporazum, mada je on prividno prevaziđen time što ostavlja utisak da ova dva pristupa predstavljaju dva lica iste stvari. Postupak raščlanjavanja i prepoznavanja elemenata narativnog niza kao delova utvrđenih celina, za koje možemo pronaći opšte važenje na njihovom elementarnom nivou, izgleda da ne rešava, već samo izmešta središnju tačku spora. Ono što je osnova na kojoj insistiraju predstavnici tzv. "populacionog mišljenja" tiče se upravo nesvodivosti celine na sumu delova. Iz njihove perspektive uopšte ne mora da bude sporno to da delovi koji su objašnjeni mogu imati svoje pragmatsko i teorijsko opravdanje bez obzira na celinu kojoj pripadaju. Takav pristup može biti od velike koristi u prepoznavanju prirode veza koje učestvuju kao sastavni i vezivni delovi istorijskih entiteta. Ali s obzirom na zahtev za objašnjenjem, suma objašnjenih delova nije i objašnjenje celine, niti to na bilo koji način može da bude. Ukoliko bi pojedinačne primerke organizama posmatrali kao članove skupova koji predstavljaju vrste, kao što to činimo sa prirodnim vrstama, tada bi smo bili suočeni sa njihovim razvrstavanjem u kolone mendeljejevske tabele, kao što to činimo sa takvim prirodnim vrstama kao što su zlato ili ugljenik. Specifikacija prema kojoj bi smo to činili pretpostavljala bi prostorno-vremensko neograničeno važenje svojstava-indikatora koje smo ugradili u tabelu.

Ono što se u ovakvom postupku gubi iz vida upravo je osobenost bioloških vrsta koja se sastoji u tome što su one prostorno-vremenski lokalizovane celine koje svoj smisao dobijaju u zavisnosti od prirode elemenata koji su učestvovali u toku njihovog razvoja i izgradnje. Vrste ne možemo posmatrati nezavisno od procesa njihovog obrazovanja. Zbog toga bi svako objašnjenje vrsta, koje bi individualne organizme tretiralo kao "članove", mimoilazilo smisao vrsta čiji delovi samo prividno mogu postojati kao nezavisni.

Način koji bi bio adekvatan u izgrađivanju objašnjenja za pojedine vrste vodio bi preko tzv. pojmovnih grozdova (cluster-concepts), shvaćenih u wittgensteinovskom

smislu, koji bi predstavljali njihove scenarije, ili rekonstruisane istorije. Ovaj način da sačuvamo referenciju na lanac kojim je celina prožeta kao i da ne previdimo njenu individualnost, nema mnogo prihvatljivih alternativa. Pojam "Napoleonova karijera" bio bi takođe sačinjen kao pojmovni grozd (cluster-concept) čiji delovi ne mogu biti posmatrani kao nezavisni članovi i koji ne može biti objašnjen zanemarivanjem ili izdvajanjem iz celine u čijem okviru se posmatra. U objašnjenju ovog pojma svaki deo bi trebalo da bude predstavljen u zavisnosti sa drugim delovima celine koja je njime obuhvaćena.

Ono što predstavlja dodatni problem u određivanju prirode narativnog objašnjenja vezano je za pitanje - šta zapravo narativno objašnjenje treba da objašnjava? Da li treba da njime bude sačinjena "mapa" koja bi određivala specifičnost svakog pojedinog istorijskog entiteta, kao što je određena vrsta, Napoleon, paleolit, i sl? Ili ono treba da objasni međusobnu zavisnost koja postoji među elementima nekog središnjeg subjekta?

M. Mandelbaum (1963; 1977:24 ff) smatra da narativni pristup istorijskim entitetima može biti dvostruk kao i da među njima postoji suštinska razlika. *Sekvencijalni* pristup odlikuje se time što istoričar samo prati pojedinačne serije događaja koje ulaze u sastav istorijskog entiteta. Ovaj pristup bi odgovarao "prepričavanju" događaja onakvog kakav je on bio u svojem razvojnom oblikovanju, kao proces. Karakterističnost ovog pristupa jeste u tome što on prati pravac događaja. *Eksplanatorni* pristup bi trebalo da ima obrnuti smer. On bi težio za uspostavljanjem veza sa prethodnicima svakog od članova vremenskog poretka, koji su bili odgovorni činioци za razvoj toka događanja.

Ova dva pristupa istorijskim entitetima izgleda da nije moguće zamisliti kao sasvim nezavisna, zbog čega bi teško bilo prihvatiti određenje koje ih smatra suštinski različitim.

Ako bi smo sekvencijalni pristup shvatili kao hronologiju ili tek biografiju koja sadrži one podatke koji su bitni za kontinuitet nekog istorijskog subjekta, tada bi smo morali priznati da se on u mnogome ne razlikuje od "puke priče" ili neselektivne *naracije*. U svojem ishodištu, ovaj pristup predstavljao bi opis koji identifikuje istorijski entitet samo na osnovu svojstava koja ulaze u okvir očuvanja njegovog kontinuiteta, kao i identiteta u toku vremena. Sam po sebi on nema veliku objašnjavačku snagu osim u onoj meri u kojoj ovaj pristup može predstavljati osnovu ili teorijsko opravdanje za identifikaciju nekog primerka ili osobe koja je njime određena.

Svoje polazište svakako da mora imati u eksplanatornom pristupu koji bi ga obezbeđivao od proizvoljnosti ili neodgovarajućeg izbora elemenata i njihovih međusobnih veza unutar toka kojim je određen proces na koji se odnosi.

Tek u slučaju kada je njihov odnos jasan i dosledno određen, sekvencijalni pristup bi mogao biti shvaćen kao *skraćeni oblik objašnjenja*, ili zasnovana skica narativnog objašnjenja. Razlog za ovo shvatanje proizilazi iz činjenice da svaka rekonstrukcija istorijskog entiteta mora biti vodena i uspostavljena na zadovoljavajućem eksplanatornom načelu koje uopšte omogućuje selektivnost pri razgraničavanju bitnih od sporednih elemenata nekog kontinuiranog i integrisanog istorijskog procesa.

Ali, šta znači to da se rekonstrukcija istorijskog entiteta mora zasnivati na eksplanatornom načelu? Mi ne posedujemo istorijska fakta u pravom smislu. Svaki pokušaj da

se rekonstruiše neki minuli događaj mora da polazi od toga da su nama dostupni tek sadašnji objekti. Oni postaju istorijski tek kroz proces istorijske rekonstrukcije: "Istoričari uzimaju sadašnje objekte i konstruišu shvatanje prošlosti sa svrhom da objasne prisustvo tih objekata" (Hurst, 1981:279 p.).

Ukoliko ih gledamo izdvojene iz ove celine, objekti prošlosti ne pokazuju ništa sem elementarnih fizičkih svojstava, niti imaju neposrednu ulogu u izvođenju stavova koji predstavljaju njihovo tumačenje ili objašnjenje geneze istorijskog subjekta u čiji okvir su svrstani. Način na koji istorijski objekti učestvuju u narativima i istorijskom objašnjenju, posredovan je istoričarevom (odnosno, biologovom, geologovom, itd.) deskripcijom trenutno dostupnih ili opažljivih objekata.

Nijedan zaključak nije moguće izvući samo na osnovu objekata jer svako objašnjenje mora počivati na stavovima. Sam opis nekog istorijskog datuma isto tako nije dovoljan da bi se na osnovu njega izvodili zaključci koji vode objašnjenju njegovog postojanja u širem kontekstu čiji domen zahvata područje centralnog subjekta, zbog toga što nam je za njegovo istorijsko objašnjenje potrebno da ga sagledamo kao sastavni deo neke promene, a ne tek kao gotovu činjenicu. Zato stavovi koje upotrebljavamo u istoriji nisu samo deskripcije, već se sastoje od termina koji referiraju na različite vremenske momente.

Referencija termina na promene tek je neophodna spoljašnja forma koja oblikuje stavove u istorijskim objašnjenjima. "Da bi obrazovao neko istorijsko stanovište, istoričar treba da svoje podatke podvede pod odgovarajući opis, a takvi opisi referiraju na promene" (ibid. 280 p.), jer istorijska data svoj smisao dobijaju upravo u navođenju na ono što bi trebalo da bude predstavljeno kao odgovorno za njihovo postojanje, kao i na širi kontekst vremenskog redosleda unutar kojeg njihovo postojanje ima odgovarajući značaj.

Početni, ili puki, data-opisi su stoga dodatno "narativno opterećeni" (narrative-laden) na taj način što se sagledavaju kao sastavni delovi u okvirima celine određene istorijskim subjektom.

Sama teorija, ili narativno načelo, kojim se rukovodimo pri rekonstrukciji nekog istorijskog subjekta svakako da su nedovoljna potvrda da smo došli do njegovog objašnjenja. Činjenica da smo na koherentan način uspeli da obrazujemo čvrste sklopove i veze unutar interpretiranog materijala koji nam stoji na raspolaganju, kao i da ga povežemo u jedinstvenu narativnu celinu, još ne povlači dovoljno oštru granicu između priče zasnovane na činjenicama i narativnog objašnjenja kojem bi smo hteli da pružimo zadovoljavajući naučni legitimitet.

Ono što smo ovim postupkom postigli tek je izgradnja jedne *narativne mreže*. Činjenica, da u stavovima koji referiraju na promene, isti datumi mogu imati različito deskriptivno ruho, govori nam o tome da možemo obrazovati više različitih narativnih mreža čiji odnos može imati rivalski karakter. Kao takve, njihove forme mogu biti istovetne sa samom formom objašnjenja i pored toga što je stepen njihove pouzdanosti na ovom stupnju problematičan i što se u svojem međusobno rivalskom odnosu izjednačene. Isto tako, treba imati u vidu da u ovakvim slučajevima nije retkost da kao rezultat

dobijemo upravo ono od čega smo i pošli: činjenice su oblikovane teorijom od koje smo krenuli u obrazovanju objašnjenja.

Ovakva objašnjenja, ili bolje reći ovaj momenat u izgrađivanju objašnjenja, ne poseduje eksplanatornu snagu veću od one koju ima sama teorija koja je predstavljala polazište za deskripciju. Kako onda izbeći ovaj nedostatak koji prati evidenciju i teoriju kojom je ona prožeta? Na osnovu čega dati prednost nekom od rivalskih narativa, ili narativnih mreža, čiji stavovi ukazuju na povezanost i celovit kontinuitet unutar postojeće evidencije?

Da bi se na ova pitanja pružio odgovor neophodno je udaljiti se ili proširiti prvobitno shvatanje eksplanatornog pristupa u onakvom obliku u kakvom ga izlaže Mandelbaum. Sama priroda narativnog objašnjenja u istorijskim naukama ne daje dovoljno pouzdanu osnovu za prihvatanje njegovog tumačenja. Za razliku od sekvencijalnog pristupa koji ne naglašava teoriju koja je osnova istorijske rekonstrukcije, eksplanatorni pristup predstavlja izvesni pomak, mada ne i sasvim razvijeni oblik objašnjenja. Naglašavajući odnose i veze među elementima koji čine celinu nekog narativnog niza, uz određene dopune i preinake ovaj pristup svakako da pruža daleko veće izgleda kao model naučnog objašnjenja u istorijskim naukama. Bez tih dopuna, međutim, ne može se dati odgovor na dva prethodno postavljena pitanja, a u tom slučaju, bili bi smo prisiljeni da prihvatimo mogućnost eksplanatornog relativizma.

Da bi se to izbeglo trebali bi da eksplanatorni pokušaj shvatimo kao polazišnu teorijsku hipotezu, ili kao naučno istraživački program kakav za istorijsku rekonstrukciju predlaže Lakatos (1971: 132-4 p.). Smisao ove dopune kretao bi se u pravcu proširivanja mogućnosti da ova teorijska hipoteza bude potvrđena putem predviđanja, opovrgnuta, ili na osnovu predviđanja proširena programom njenog daljeg razvijanja. Tek ovako opremljen, ovaj "pokušaj" bi se približavao narativnom *objašnjenju*.

Ovakva dopuna ima dve značajne posledice. Kao prvo, to znači da u izvesnoj meri preuzimamo model objašnjenja u prirodnim naukama, odnosno prihvatamo stanovište metodološkog jedinstva u naukama. Kao drugo, vraćajući se na problem simetrije objašnjenja i predviđanja ponovo aktiviramo problem u vezi sa ulogom zakona u istoriji, a samim tim, iznova se suočavamo sa tumačenjem istorijskih događaja kao jedinstvenih i neponovljivih:

Da bi izbegli opasnosti eksplanatornog relativizma i oslobodili se neodlučnosti između dve rivalske teorije ili narativne mreže, istoričari programe svojih objašnjenja moraju obrazovati tako da teorije na kojima su ona zasnovana omogućuju njihovo prispitivanje putem predviđanja. Potvrđena predviđanja koja su izgrađena na tim osnovama imala bi doprinos u eksplanatornoj snazi i samim tim u zasnovanosti teorija od kojih polaze, ili bi neposredno ukazivala na njihove nedostatke. U tom smislu i *logički status* stavova koji opisuju promene trebalo bi da bude analogan statusu stavova zakona ili teorijskih stavova u prirodnim naukama, pa bi i proveru, prihvatanje ili odbacivanje opisa istorijskih promena bilo analogno proveru u prirodnim naukama (Hurst, 1981: 280-1 p.).

O kakvoj analogiji je reč, kakva su istorijska predviđanja i šta omogućuje njihovo obrazovanje? Teza simetrije objašnjenja i predviđanja u istorijskim naukama ima specifično svojstvo i funkciju. Potvrđivanje hipoteza koje su sadržane u okviru neke narativne mreže trebalo bi da predstavlja neku vrstu "istorijskog eksperimenta". Svakako da je zbog prostorno-vremenske lokalizovanosti nemoguće proizvesti iste okolnosti koje odgovaraju onima pod kojima se neki događaj zbio, da bi na taj način potvrdili svoje pretpostavke o nužnoj prisutnosti nekih radnji, osoba ili okolnosti koji su bili od značaja za događaj kao celinu. U istorijskim naukama nama je dostupan samo supstituent predviđanja, odnosno predviđanja koja se odnosi na minule događaje, ili retrodikcija.

Naučne teorije usmeravale bi istraživanja u pravcu u kojem bi takva predviđanja mogla biti od koristi za dalji razvoj same narativne mreže ili teorije na osnovu koje je ona satkana. Istraživanje novootkrivenih činjenica, predviđanje kako će postojeća struktura narativne mreže izgledati u svetlu novih činjenica ili drugačije teorijske perspektive ili moguće drugačije deskripcije podataka, usmeravanje istraživanja ka izvoru novih podataka, itd., predstavljala bi samo neke od korisnih rezultata ove dopune.

Predviđanje u istorijskim naukama ograničava se gotovo isključivo na vremenski period i prostorno lokalizovan domen koji je obuhvaćen rekonstrukcijom. Pouzdajući se u svoje prethodno znanje i teorijske osnovne rekonstrukcije, predviđanja istoričara igraju bitnu i nezamenljivu ulogu u razvijanju i obrazovanju objašnjenja istorijskog subjekta. Ako pratimo korake koje istoričar čini pri pokušajima da sastavi, od mozaičkih delova koje sakuplja, konačnu sliku nekog događaja samo od izvesnog ograničenog broja parčića koja mu stoje na raspolaganju, ili čak od nepregledne gomile srodnih ili raznorodnih rešenja, tada uvidamo da su neizbežne situacije u kojima je on prisiljen da se rukovodi često čak i nedovoljno pouzdanim ili ne sasvim zasnovanim nagoveštajima, samo da bi izbegao nedoumice koje ga pri izboru ograničavaju. Na tim čvornim tačkama, u kojima se odlučuje pre za ovaj nego onaj postupak, presudnu ulogu igraju svakako teorijske pretpostavke od kojih polazi ili izvesna temeljna načela koja oblikuju njegova očekivanja.

Ukoliko bi očekivanja prema kojima usmerava svoj rad izostala, postojala bi opasnost da se naruši i domen koji je obuhvaćen pojmom središnjeg subjekta. Pod pritiskom novih i neočekivanih činjenica moglo bi se dogoditi (što se uglavnom često i događa) da se predviđene potvrde ustrojstva i organizacije središnjeg subjekta dovedu u pitanje, a samim tim i pretpostavke na kojima se temeljilo njegovo dosadašnje izgrađivanje, kao i osnova za predviđanje - ostajanje u okvirima samo do tada razmatranih činjenica, u tom slučaju, ne samo da dovodi u pitanje njegovo objašnjenje, već i redukuje domen istorijskog subjekta.

Tada je neophodno obrazovati nov program i ukoliko je prethodni teorijski osnov poljuljan, novi opisi činjenica u izmenjenoj strukturi stavova gradiće i nove međusobne odnose. Tako se na neophodnim dopunama starog programa obrazuje novi i u njegovim okvirima nova narativna mreža.

Narativna mreža zasnovana na novom eksplanatornom pokušaju ima onoliko više izgleda da se razvije koliko to obećava njena predikativna snaga, i u smislu koji je

prethodno naveden, koliko njena predikativna snaga ima razvijeniju osnovu za dodatna istraživanja, kao i sposobnost da u sebe uključi stavove o činjenicama koji predstavljaju rezultate tih istraživanja.

Dopunjeno objašnjenje eksplanatornog pokušaja, na prvi pogled se ne mora razlikovati mnogo od onoga za koji se zalaže Mandelbaum. U pitanju mogu biti iste činjenice i često gotovo istovetna objašnjenja kao njihov rezultat. Razlika se tim pre čini manjom onoliko koliko su mehanizmi predviđanja u okviru istorijskih nauka nepouzdaniji i neznatniji po svojim rezultatima. Objašnjenje nekog istorijskog događaja u svakom slučaju nije njegov opis, ili samo navođenje njegovih elemenata po redosledu veza. Istorijska objašnjenja bave se objašnjenjem promena, pa prema tome i izbor činjenica trebalo bi da se vrši među onim činjenicama koje su relevantne i odgovorne za promene koje su uočene.

Ovako postavljeno istorijsko objašnjenje nikada nije potpuno sve dok njime nisu obuhvaćene sve činjenice i veze među njima. U nekim istorijskim naukama, kao što su biologija ili geologija moguće je pronaći plodne primere rekonstrukcije koja gotovo dostiže ideal potpunog objašnjenja u čijem okviru svi činioци istorijskog entiteta mogu biti sa zadovoljavajućim rezultatima podvrgnuti "istorijskom eksperimentu" provere putem predviđanja. Tome svakako doprinose takve naučne discipline kao što su genetika, ili u slučaju geologije, fizika ili statika, što je svakako nedostižan ideal sa vrlo malim izgljedima da bude dostignut u vedini istorijskih nauka.

Istorijski entiteti se mogu posmatrati kao individualni zbog složenosti, odnosno, nesagledivog broja činilaca koji učestvuju u njegovom obrazovanju, a čiji je zapravo redosled, kao individualna celina neponovljiv u prostoru i vremenu. U humanoј istoriji je neuporedivo teže vršiti ovakve "istorijske eksperimente" čija bi svrha bila unapređivanje narativnih mreža, ili razvijanje naučno-istraživačkih programa koji usmeravaju rekonstrukciju ovih individualnih celina.

Veoma mali broj opštih zakona ili stavova velike opštosti retko da ikada obezbeđuje pouzdan logički sled među stavovima na kojima se objašnjenja i predviđanja zasnivaju. Primeri potpunih ili sasvim razvijenih objašnjenja kakve možemo pronaći u biologiji (recimo, u slučaju virusa gde se obrazovanjem predviđanja putem niza opštih zakona mogu potvrditi hipoteze rekonstrukcije, a samim tim potvrditi i pouzdanost objašnjenja određenog lanca pojava koji ulazi u sklop istorijskih entiteta o kojima je reč) ipak predstavljaju barem delimično ostvaren i potvrđen ideal objašnjenja u istorijskim naukama.

Humana istorija svakako da ne može u potpunosti izaći u susret takvim zahtevima, što svakako ne znači da ih iz pragmatikih razloga treba sasvim izbegavati, barem kao deo idealnog obrasca svojstvenog istorijskim naukama. Objašnjenja u humanoј istoriji u tom slučaju i treba prihvatiti, u odnosu na ovaj ideal, kao nezavršena, odnosno kao delove tekućih programa - kao skice objašnjenja kojima predstoji dalji razvoj.

Pozivanje na poseban epistemološki status humane istorije predstavlja samo pragmatikni izgovor i pored toga što njegovi rezultati ne moraju biti sasvim bezvredni ili bez mogućnosti pouzdanijeg utemeljenja. Truizmi, stavovi iskustva, pozivanje na intu-

itivno razumevanje, psihološke generalizacije, uvrežene pretpostavke ili statističke generalizacije, samo su skroman instrumentarij koji najčešće ulazi u okvire skica objašnjenja, a kojima nedostaje, ili tek predstoji, rad na njihovom razvijanju. Čak i kao takvi, oni mogu da imaju funkciju u obrazovanju *logičkog* sleđa među stavovima na kojima treba da bude zasnovano objašnjenje. Pozivanje na pojmove kao što su "ekvilibrijum", "racionalno delovanje" učesnika, "načelo maksimizacije", itd., deo su sredstava kojima se služimo da bi smo doveli u vezu različite društvene, političke, psihološke, biološke, ekonomske, motivacione, pravne, kulturne ili čak, u širem smislu, vrednosne činioce koji su prisutni u događajima koji ulaze u domen humane istorije, a unutar kojih prepoznajemo izvestan stepen pravilnosti (Sen, 1986; Kornai, 1971).

Naučna istorija je otvorena u onoj meri u kojoj su otvoreni programi koji određuju njena objašnjenja. Sama ta činjenica zahteva svakako i specifičan odnos u njihovom tretmanu. Ono što može predstavljati samo nedostižan ideal nekih istorijskih nauka ne mora da znači i da ga treba sasvim izgubiti iz vida. Stremljenje ka njemu ima barem dve svakako izuzetne posledice. Ono omogućuje korisne korekcije kao i odbacivanje nepouzdanih "skica objašnjenja" ili nekih njihovih delova, a isto tako i razvijanje, dopunjavanje ili za izvesno vreme napuštanje naučno-istraživačkih programa na kojima se oni zasnivaju. Praktične posledice takvoga pristupa svakako da ne moraju izostati. Saznanje da smo suočeni sa nepotpunim ili ograničeno pouzdanim objašnjenjima može biti od velike koristi i u našem svakodnevnom delovanju.

Narativna objašnjenja mogu predstavljati sastavni deo naučnog instrumentarija i ona imaju, kao teorijski model, svoje epistemološko utemeljenje. Istorijski entiteti, koje narativna objašnjenja obuhvataju, grade se na mreži veza koje zbog složenosti njihovih struktura možemo vremenski i prostorno lokalizovati i u tom smislu shvatiti kao individualne. Međutim, njihovo objašnjenje mora polaziti od zahteva za utvrđivanjem logičkog sleđa među stavovima kojima zahvatamo elemente i njihove veze koje sadrže istorijski subjekti i na koje smo u objašnjenju njih kao celine usresređeni. Ovaj logički sled nije moguć bez posredništva opštih stavova.

Rezultati naših pokušaja da objasnimo istorijske fenomene biće onoliko pouzdani koliko smo u stanju da izađemo u susret ovim zahtevima koji predstavljaju ideal, ne samo istorijskog, već i svakog naučnog objašnjenja. Narativna struktura istorijskog objašnjenja prati strukturu središnjeg subjekta, odnosno istorijskog entiteta koji je njome obuhvaćen. Stepem složenosti ove strukture odgovara stepenu do kojeg smo došli u razumevanju našeg predmeta a samo objašnjenje je razvijeno u onoj meri u kojoj smo bili u stanju da razaberemo i shvatimo njegove delove i odnose među njima i pri tome postignemo logički sled među stavovima kojima su oni opisani. Zadovoljavanje skicom objašnjenja kao "gotovim" ili "konačnim" objašnjenjem svakako da može imati svoje pragmatsko opravdanje, ali to ne dovodi u pitanje prirodu, odnosno, epistemološki status predloženog modela naučnog objašnjenja u istorijskim naukama, kao i mesto koje skica objašnjenja u njegovim okvirima zauzima.

Literatura:

- Danto, A. (1965) "Analytical Philosophy of History", Cambridge
- Dray, W. H. (1957) "Laws and Explanation in History", Oxford
- Dretske F. I. (1977) "Laws of Nature", Philosophy of Science 44: 248-68
- Gallie, W. B. (1964) "Philosophy and Historical Understanding", New York
- Gardiner, P. (1952) "The Nature of Historical Explanation", Oxford
- Hempel, C.G. (1963) "Reasons and Covering Laws in Historical Explanation", u (ed.) Hook, S. (1963): 143-163
- Hook, S. (ed.) (1963) "Philosophy and History: A Symposium", New York
- Hull, D. (1965) "The Effect of Essentialism on Taxonomy: 2000 Years of Stasis", British Journal for the Philosophy of Science 15: 314-16; 16:1-18
- Hull, D. (1975) "Central Subjects and Historical Narratives", History and Theory 14: 253-74
- Hull, D. (1984) "Historical Entities and Historical Narratives", u (ed.) C. Hookway, (1984) "Minds, Machines and Evolution", Cambridge: pp 17-42
- Hurst, D. C. (1981) "The Myth of Historical Evidence", History and Theory 20: 278-90
- Kitcher, P. (1984) "Species", Philosophy of Science 51: 308-33
- Kornai, J. (1971) "Anti-Equilibrium", Amsterdam: North-Holland
- Kripke, S (1972) "Naming and Necessity", u (eds.) D. Davidson and G. Harman, "Semantics of Natural Languages", Dordrecht, Reidel: pp 253-350; 763-9
- Lakatos, I. (1970) "Falsification and the Methodology of Scientific Research Programmes", u I. Lakatos and A. Musgrave (eds.): Criticism and Growth of Knowledge, Cambridge; Preštampano u Lakatos (1978): 8-101
- Lakatos, I. (1971) "History of Science and its Rational Reconstruction", u R.C. Buck and R.S. Cohen (eds.): P.S.A. 1970 Boston Studies in the Philosophy of Science 8, Dordrecht, Reidel; preštampano u Lakatos (1978): pp 1023-38
- Lakatos, I. (1978) "The Methodology of Scientific Research Programmes: Philosophical Papers", Vol. I, (eds.) J Worrall and G. Currie, Cambridge
- Mendelbaum, M. (1963) "Objectivism in History", u Hook (1963): 43-56
- Mendelbaum, M. (1977) "The Anatomy of Historical Knowledge", Baltimore
- Mayr, E. (1959) "Typological versus Population Thinking", preštampano u Mayr (1976) "Evolution and the Diversity of Life", Cambridge, Mass.: Harvard U.P.: 26-9
- Popper, K. R. (1935/1973) "Logika naučnog otkrića", Nolit, Beograd, prevod S. Novakovića
- de Saussure, R., "Kinds of Kinds: Individuality and Biological Species", (neobjavljeno)
- Sen, A. K. (1986) "Prediction in Economic Theory", u (eds.) J. Mason et al. (1986) "Predictability in Science and Society", The Royal Society and The British Academy, London
- Sober, E. (1980) "Evolution, Population Thinking, and Essentialism", Philosophy of Science 47: 350-83
- Sober, E. (1984) "Sets, Species, and Evolution: Comments on Phillip Kitcher's 'Species'", Philosophy of Science 51: 334-41
- White, M. (1963) "The Logic of Historical Narration", u (ed.) Hook (1963): pp 3-31

Vladimir Marko

Narrative Explanation in Historical Sciences

The Article discusses some aspects of the narrative explanation, and its nature and role in explaining the historical entities. The author defends possibility of formulating status of narrative explanation as scientific and adequate for all historical sciences, here defined as sciences concerned with the spatio-temporally restricted entities. He suggests that uniqueness and particularity of historical objects are not in contradiction with the claims based on the classical model of explanation in the way of logical infering. Results of discussion are that undeveloped explanations, like explanation sketches, could be adopt, not just in accordance with pragmatic reasons, but also as the step toward full-fledged or complete explanation trough mediation of developing the scientific research programmes on which they are based.

1. Ovakvost je, kao što ćemo videti, "oblik" koji se odnosi na "oblik" objašnjenja, odnosno na "oblik" objašnjenja, ali ne i na "oblik" objašnjenja, jer objašnjenje može biti i "oblik" objašnjenja, ali ne i "oblik" objašnjenja, jer objašnjenje može biti i "oblik" objašnjenja, ali ne i "oblik" objašnjenja.

2. Kao što vidimo, objašnjenje je, kao što vidimo, objašnjenje, ali ne i "oblik" objašnjenja, jer objašnjenje može biti i "oblik" objašnjenja, ali ne i "oblik" objašnjenja.

3. Ovakvost je, kao što ćemo videti, "oblik" koji se odnosi na "oblik" objašnjenja, odnosno na "oblik" objašnjenja, ali ne i na "oblik" objašnjenja, jer objašnjenje može biti i "oblik" objašnjenja, ali ne i "oblik" objašnjenja.